

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ

Сидоренко І. В.

Управленческий учет является подсистемой общей учетной системы предприятия, обслуживающей менеджеров операционного уровня. На организацию управленческого учета значительно влияют технологические и организационные особенности, которые определяются отраслевой принадлежностью предприятия. Для масложировых предприятий это в первую очередь специфическая технология производства. В статье определены особенности организации управленческого учета на предприятиях масложировой отрасли. Исследован технологический процесс производства и особенности калькулирования себестоимости продукции масложировых предприятий. На основании выполненного исследования разработана схема объектов управленческого учета, что позволяет определить центры ответственности для получения соответствующей информации системой учета.

Управлінський облік є підсистемою загальної облікової системи підприємства, що обслуговує менеджерів операційного рівня. На організацію управлінського обліку значно впливають технологічні та організаційні особливості, які визначаються галузевою приналежністю підприємства. Для олійно-жирових підприємств це в першу чергу специфічна технологія виробництва. У статті визначено особливості організації управлінського обліку на підприємствах олійно-жирової галузі. Досліджено технологічний процес виробництва та особливості калькулювання собівартості продукції олійно-жирових підприємств. На підставі виконаного дослідження розроблена схема об'єктів управлінського обліку, що дозволяє визначити центри відповідальності для отримання відповідної інформації системою обліку.

Management accounting is a subsystem of the general accounting system of the enterprise, serving the managers of the operational level. The organization of managerial accounting is significantly influenced by technological and organizational features, which are determined by the industry affiliation of the enterprise. This is primarily a specific production technology for fat-and-oil enterprises. In the article features of the organization of the administrative account at the enterprises of fat and oil industry are considered. The technological process of production and the features of calculating the cost of product of fat-and-oil enterprises are researched. The scheme of objects of the management accounting on the basis of the executed research is developed. This allows defining the responsibility centers for obtaining relevant information by the accounting system.

Сидоренко І. В.

асистент каф. ОіА ДДМА
irinasidorenko1905@gmail.com

ДДМА – Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ.

УДК 657

Сидоренко І. В.

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ

Управлінський облік виступає інститутом інформаційного забезпечення прийняття рішень фахівцями операційного рівня відповідно до змін інформаційного середовища функціонування підприємства. Інформаційна база управлінського обліку використовується всіма функціями управління, в тому числі функціями планування, контролю та оцінки з метою прийняття управлінських рішень [1]. Суть управлінського обліку можна сформулювати в такий спосіб: виробництво інформації, необхідної для прийняття оперативних рішень із метою ефективного управління. При належному обліку досягається підтримання попереднього і оперативного управління на такому рівні, який задовольняє управлінський апарат відповідною інформацією і показує, що вся система управління працює цілеспрямовано.

Впровадження та організація управлінського обліку носить актуальний характер, у зв'язку з чим цьому питанню приділяється велика увага з боку провідних українських і іноземних науковців та практиків. До таких праць можна віднести роботи таких учених і експертів-аналітиків як Ночовна Ю. [2], Лінник Є. [3], Писаренко Т. [4], Чуприна Л. [5], Проданчук М. [6], Гаррисон Р. [7] та ін. Разом з тим, вивчення наукових праць і практика господарської діяльності підприємств свідчить про те, що впровадження управлінського обліку на підприємствах з урахуванням галузевої специфіки вивчено недостатньо й потребує подальших досліджень.

Метою статті є визначення особливостей організації управлінського обліку на олійно-жирових підприємствах з урахуванням особливостей технологічного процесу.

Грунтовне вивчення «Концепції управлінського обліку», розробленої Міжнародною федерацією бухгалтерів, дозволяє виділити чотири категорії концепцій:

- концепції, пов'язані з функцією (орієнтація управлінського обліку на продуктивність ресурсів, створення доданої вартості, бізнес-процесів, командні цілі та дії);
- концепції, пов'язані з використанням результатів (щодо підзвітності, результативності та порівняння з еталоном («benchmarking»));
- концепції, пов'язані з процесом і технологією (пояснює зв'язок управлінського обліку з іншими процесами управління та є основою чи керівництвом для розробки технологій, що використовуються в управлінському обліку);
- концепції, пов'язані з потенціалом функції (розгляд потенціалу, необхідного для ефективного виконання функції управлінського обліку з позиції компетенції, безперервного вдосконалення, розвитку найкращих особистісних характеристик, креативного мислення).

За умов змін в господарській діяльності підприємства виконавцями та управлінським персоналом не завжди усвідомлюється необхідність введення до системи нової інформації. З іншого боку, проблема також полягає в тому, що перебільшується значення існуючої інформації, результатом чого є її необґрунтоване розширення всупереч об'єктивним потребам управління. Результатом цього є використання інформаційних ресурсів підприємства не системно і без належного осмислення.

В останні роки функціонування олійно-жирова галузь характеризується зростанням ефективності як у межах окремих складових єдиного технологічного ланцюга (сільськогосподарські формування та переробні підприємства, заготівля, оптова та роздрібна торгівля), так і у виробничих відносинах між ними. Виробники насіння соняшнику та переробні підприємства посилюють зв'язки до появи нових цілісних властивостей в системі, зміни її структури.

Всі підприємства олійно-жирової галузі можна умовно розділити на 3 категорії. До першої категорії належать спеціалізовані підприємства, основною продукцією яких є рослинна олія – олійно-жирові комбінати. Крім олії, вони також можуть виробляти й іншу олійно-жирову продукцію. До другої категорії відносять дрібних виробників рослинної олії – олійниці в компаніях, для яких виробництво рослинної олії не є основним видом діяльності, або олійниці, що працюють автономно. Третю категорію становлять виробники олійно-жирової продукції – маргаринові заводи, миловарні комбінати.

До особливостей олійно-жирової промисловості, які відображаються в обліку та враховуються при калькулюванні собівартості продукції, слід віднести:

– комплексне використання сировини, що має враховуватися при визначенні основного об'єкта калькулювання, співвідношення основної, покупної продукції і відходів (олія, шрот, лузга, рафінована олія, фосфатидний концентрат, соапсток, жирні кислоти, гліцерин та інше);

– внутрішній обіг продукції на олійно-жировому підприємстві з одночасним використанням сировини власного виробництва й сторонньої, що пов'язано з особливостями її оцінки та впливом на рентабельність (олія, яка використовується на виробництво саломасу; олія й саломас, що використовуються для виробництва маргаринової продукції, майонезу, мила, оліфи та інших);

– різноманітність продукції, яка виробляється на комбінованих підприємствах, що викликає потребу встановлення одноманітності у віднесенні загальних витрат до окремих видів продукції (витрати енергоресурсів загальнопромислові й загальногосподарські витрати тощо);

– коливання цін на сировину, супутню продукцію й відходи в умовах ринкових відносин, що викликає потребу ґрунтуватися на певному співвідношенні цін на сировину, відходи та продукцію.

Матеріальні витрати на цільові продукти формуються, виходячи з витрат на придбання сировини та допоміжних матеріалів (без обліку податку на додану вартість). Витрати матеріальних ресурсів на виробництво продукції визначаються з урахуванням природного убутку, втрат і відходів, передбачених технічними умовами, технологічними особливостями та іншими нормативними документами.

На олійно-жирових підприємствах галузі основним виробництвом є виробництво олій (нерафінованих, гідратованих, рафінованих, дезодорованих). Сировиною для виробництва олії є насіння олійних культур (соняшнику, сої, льону, ріпаку, гірчиці, кукурудзи та інших), фруктові кісточки (вишневі, сливові, персикові, аличеві, абрикосові та інші), насіння овочів. Олійно-жирові підприємства здійснюють розрахунки з постачальниками за олійне насіння відповідно до договірних цін.

В обліку витрат на виробництво на статтю «Сировина і основні матеріали» відносять фактичну собівартість відповідного виду олійного насіння. З вартості насіння виключають за цінами можливого використання вартість побічної продукції і відходів (макуха, шрот, лущиння тощо).

На статтю «Допоміжні матеріали» відносять фактичну собівартість фільтроткані, розчинника (нефрас) та інших матеріалів, що витрачаються при виробництві рослинних масел.

На статтю «Паливо й енергія на технологічні цілі» відносять фактичну собівартість палива та всіх видів енергії, витрачених на технологічні цілі при виробленні рослинних масел. При одночасному виробленні різних видів олій вартість палива та енергії розподіляють пропорційно кількості вироблених олій за видами.

Витрати на оплату праці виробничих робітників і відповідні відрахування на соціальні потреби враховуються при виробленні кожного виду рослинної олії.

Загальновиробничі і загальногосподарські витрати розподіляють між вартістю окремих видів рослинних олій у відповідності до прийнятого в обліковій політиці підприємства методом розподілу (пропорційно до витрат на оплату праці виробничих робітників, обсягам виробництва або іншими показникам).

Калькуляційною одиницею по кожному виду олії є одна тонна нерафінованої олії. Фактична собівартість одиниці виробленої продукції за кожним видом нерафінованої олії визначається шляхом ділення витрат (за калькуляційними статтями) на всю кількість (масу) олії даного виду, випущеного з виробництва.

Всі вищенаведені особливості формування та калькулювання витрат повинні враховуватися при організації управлінського обліку на підприємствах галузі.

На підставі проведеного дослідження розроблена схема об'єктів управлінського обліку з урахуванням етапів технологічного процесу виробництва олійно-жирового підприємства (рис. 1).

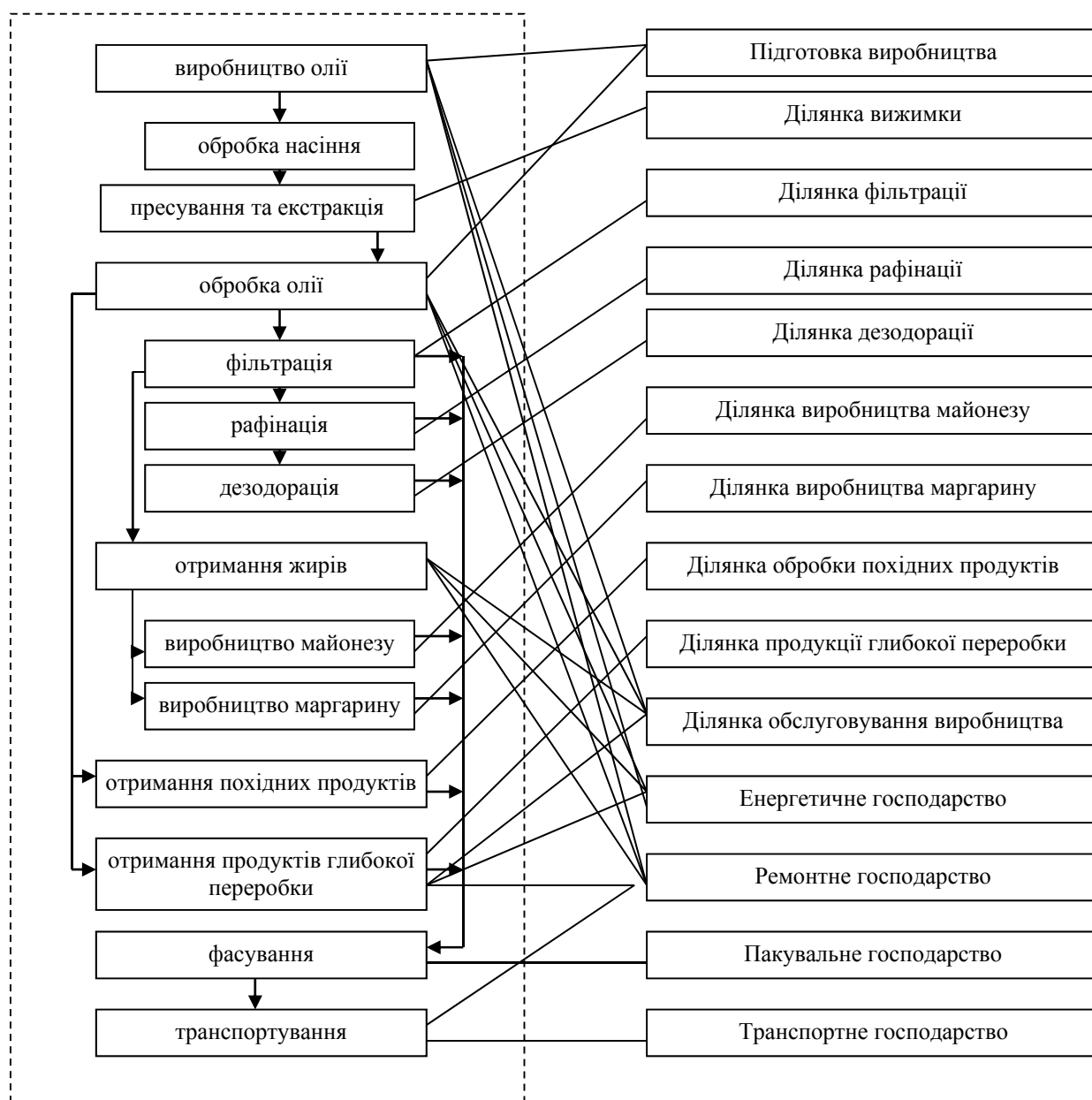

Рис. 1. Технологічно обумовлена схема об'єктів управлінського обліку на олійно-жировому підприємстві

В підсистемі управлінського обліку подача інформації зорганізується в розрізі центрів відповідальності. Проведене дослідження дозволяє визначити центри відповідальності у відповідності до об'єктів управлінського обліку олійно-жирового підприємства. Управління витратами здійснюється через підсистему контролю при порівнянні з показниками, «організованими» підсистемою планування з використанням методів підсистеми аналізу. Підсистеми, у свою чергу, можуть складатися з більш дрібних підсистем. Всі вони взаємозалежні, тому неправильне функціонування навіть найменшої підсистеми може вплинути на систему в цілому. Наприклад, відсутність у службі планування планових калькуляцій, побудованих з використанням альтернативних вартостей сировини на випадок відсутності постійно застосовуваних, не дозволить зробити аналіз відхилень та віднести їх на певний центр відповідальності.

Прийняття якої-небудь системи управлінського обліку означає, що саме ця система буде відображати ставлення керівництва до планування запасів і прибутку, контролю видатків і встановленню цін, до аналізу фінансових показників. Тому кожна система або комбінація систем повинні орієнтуватися на слабкі й сильні сторони олійно-жирового підприємства. Значимо, що на організацію управлінського обліку суттєво впливають технологічні та організаційні особливості, які визначаються галузевою приналежністю підприємства. Для олійно-жирових підприємств це в першу чергу специфічна технологія виробництва, в результаті реалізації якої підприємства отримують як основну продукцію (соняшникову олію), так і супутні, похідні продукти, які в свою чергу потребують подальшої обробки.

Узагальнивши вищенаведене, можна зробити висновок, що при організації управлінського обліку необхідно враховувати галузеві особливості окремого підприємства. Це передбачає створення єдиної, контрольно-управлінської інформаційної системи на підприємстві з метою зменшення асиметричності й підвищення об'єктивності та релевантності інформації. Додаткові можливості управлінського обліку формують планування, контроль і аналіз.

ВИСНОВКИ

Визначено особливості організації управлінського обліку на підприємствах олійно-жирової галузі. Для чого досліджено технологічний процес виробництва та калькулювання собівартості продукції на цих підприємствах. На підставі виконаного дослідження розроблена схема об'єктів управлінського обліку з урахуванням виробничих особливостей масло-жирових підприємств, що дозволяє визначити центри відповідальності для отримання відповідної інформації системою обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Партин Г. О. *Управлінський облік : навч. посіб.* / Г. О. Партин, А. Г. Загородній. – [2-ге вид., перероб. та доп.]. – К. : Вид-во «Знання», 2007. – 303 с.
2. Ночовна Ю. О. *Сутність управлінського обліку: процесно-функціональний та системний підходи* / Ю. О. Ночовна // *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету.* – 2010. – № 18. – С. 159–166.
3. Лінник Є. С. *Предмет, методи, функції та вплив на розвиток управлінського обліку в Україні* / Є. С. Лінник. – Харків, 2007. – 236 с.
4. *Управлінський облік: сутність, зміст та принципи ведення* / Т. М. Писаренко, Н. А. Букало // *Вісник Хмельницького національного університету.* – 2010. – № 1. – С. 136–140.
5. Чуприна Л. В. *Управлінський облік у сучасному менеджменті підприємства* / Л. В. Чуприна // *Вісник НТУ «ХПІ».* – 2014. – № 34 (1077). – С. 157–161.
6. *Сутність управлінського обліку та його роль у системі управління підприємством* / М. А. Проданчук // *Економіка АПК.* – 2011. – № 8. – С. 90–95.
7. Гаррисон Р. *Управленческий учет : пер. с англ.* / Р. Гаррисон, Э. Норин, П. Брюэр ; под ред. М. А. Карлика. – [6-е изд., перераб. и доп.]. – СПб. : Изд-во «Питер», 2010. – 592 с.